

7 YOSHGACHA BO‘LGAN BOLALAR ORASIDA UCHRAYDIGAN ALLERGIK KASALLIKNING HOZIRGI KUNDA OMMALASHAYOTGANLIGI

Fayzullayeva Gulruh Ilhom qizi, Tursunov Quvonch Nasim o‘g‘li

Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti,

Termiz sh, Farovon massiv, 3-B uy

e-mail: gulruhfayzullayeva92@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada bolalar o‘rtasida keng tarqalgan allergik kasalliklar haqida ma’lumotlar berilgan. Allergik kasalliklar hozirgi kunda juda ommalashib borayotganligi sababli maqolada bolalar o‘rtasida keng tarqalgan allergik kasalliklarning eng so‘ngi statistikasi o‘rganildi.

Kalit so‘zlar: bolalar allergiyasi, allergenlar, antikor, atrof muhit, forma aldegid, statistika, Penitsillin, eczema.

Muammoning dolzarbligi. Bolalardagi allergiya, so‘nggi ellik yil ichida ko‘payib ketgan, ko‘pincha begona moddalar yoki genetika sabab bo‘lgan immunitet tizimining haddan tashqari reaksiyasi bo‘lib, ular turli yo‘llar bilan namoyon bo‘lishi mumkin. Agar bolada allergiya mavjud bo‘lsa, tekshirish, oldini olish, boshqarish va davolashning bir nechta shakllari mavjud. Ba’zi hollarda, bolalarda allergiya o‘lishi mumkin.

Kirish qismi. Patofiziologiyasi. Bolaning allergiyasi - bu ko‘pchilik uchun zararsiz deb hisoblangan begona moddaga yoki allergenga immunitet tizimining reaksiyasi. Case Western Reserve universitetining Klivlend klinikasi Lerner tibbiyot kolleji bilan doktor Jeyms Fernandesning so‘zlariga ko‘ra, "Genetik va atrof-muhit omillari allergiya rivojlanishiga hissa qo‘shish uchun birgalikda ishlaydi". Allergen bilan aloqa qilganda, bolaning immun tizimi kelajakda bosqinchi bilan uchrashish uchun tanani patrul qiladigan antikorlarni ishlab chiqaradi. Kelajakdagi har qanday to‘qnashuv paytida antikorlar burun, o‘pka, tomoq, sinuslar, quloqlar, ko‘zlar, teri yoki oshqozon shilliq qavatida allergiya belgilarini keltirib chiqaradigan gistamin kabi immun tizimining kimyoviy moddalarini chiqaradi. [Astma](#) rivojlanishi va alomatlari allergiya bilan ham qo‘zg‘alishi mumkin; ichki allergenlar va formaldegid kabi [yopiq uchuvchi organik birikmalar](#) buni qilishlari ma’lum. Entoni Durmovich, MD, FDA’dagi bolalar o‘pka shifokori, shuningdek,



ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

agar bolada allergiya va astma bo'lsa, "allergiyani nazorat qilmaslik astmani yomonlashtirishi mumkin".

Asosiy qism. Sabablari/Allergenlar



Ragweed o'simlik bo'lib, ba'zilarining gulchanglariga allergiyaga ega.

Havodagi allergenlar, ba'zi oziq-ovqatlar, hasharotlar chaqishi, dori-darmonlar va lateks yoki boshqa moddalar allergiyani qo'zg'atuvchi omillardir.

Havodagi allergenlarga misollar:

- Polen
- Hayvon junlari
- Chang oqadilar
- Qolib
- Hamamböcekler

Eng yaxshi 9 ta oziq-ovqat allergenlari:

- Sut
- Tuxum
- Baliq
- Qisqichbaqasimon qisqichbaqasimonlar
- Daraxt yong'oqlari
- Yong'oq
- Bug'doy
- Soya
- Susan

Tug'ilganda D vitamini etishmasligi va [tuxum oqi](#) , [sut](#) , [veryong'oq](#) , [yong'oq](#) , [soya](#) , [qisqichbaqalar](#) , [baliq baliqlari](#) va [bug'doyga](#) ta'sir





ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

qilish bolani allergiyaga ko'proq moyil qiladi. [Soya asosidagi chaqaloq formulasi](#) chaqaloqlarda allergiya bilan bog'liq.

Bolalarda keng tarqalgan dori allergenlari:

- Amoksitsillin (eng keng tarqalgan)
- Penitsillin
- Penitsillinga asoslangan boshqa antibiotiklar

Eng keng tarqalgan hasharot chaqishi / chaqishi uchun allergenlar:

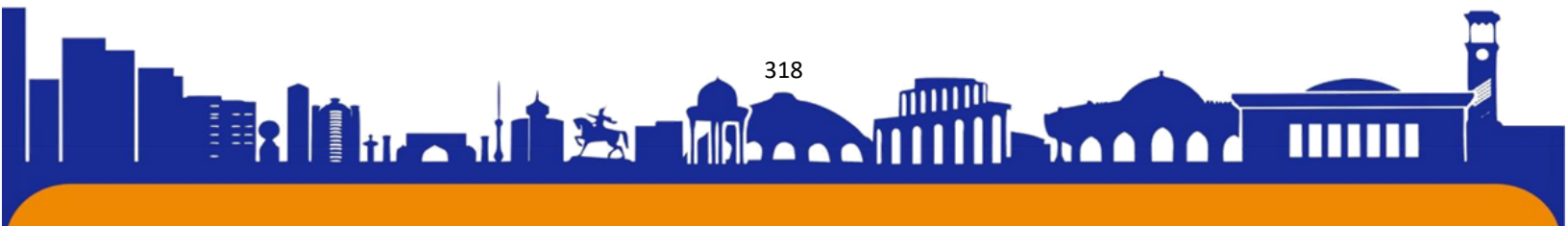
- Asalarilar
- Arilar
- Chumolilar
- Chivinlar
- Burgalar
- Shomil

Umumiy teri allergenlari va qo'zg'atuvchilariga quyidagilar kiradi:

- [Lateks](#)
- Kimyoviy moddalar (tozalash vositalari, atirlar, kir yuvish vositalari)
- [Formaldegid](#)
- O'simliklar
- Issiqlik va sovuqlik
- Haddan tashqari terlash
- Stress va tashvish
- Infektsiyalar

Statistika

- 2021 yilda bolalarning 18,9 foizi mavsumiy allergiyaga, 10,8 foizi ekzemaga va 5,8 foizi oziq-ovqat allergiyasiga ega edi.
- O'g'il bolalar (20,0%) qizlarga (17,7%) qaraganda mavsumiy allergiyaga ko'proq moyil bo'lgan.



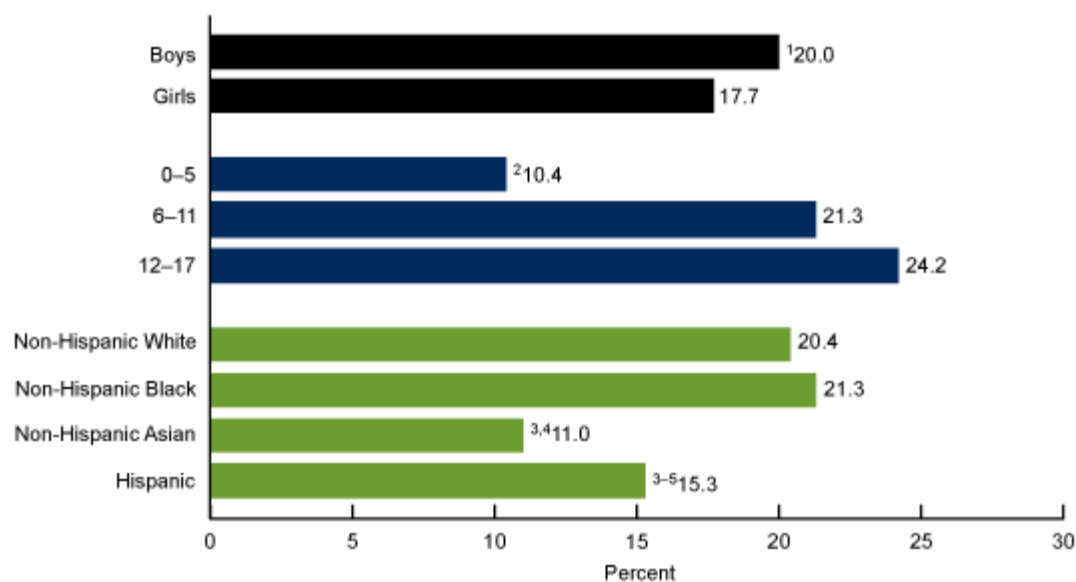


ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

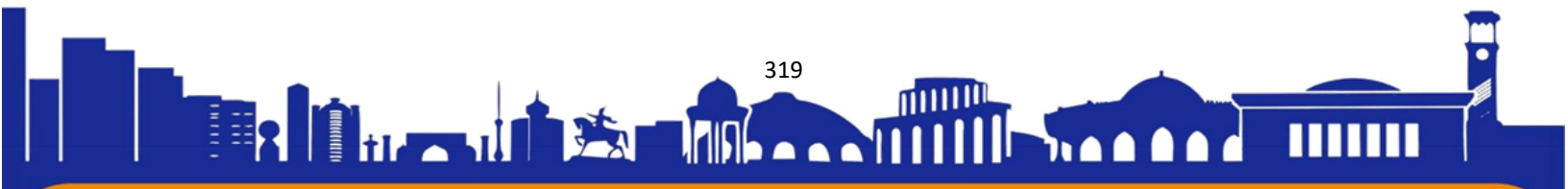
- Ekzema bilan kasallangan bolalarning ulushi yoshga qarab o'zgarib turardi: 0-5 yoshdagi bolalarda 10,4% dan 6-11 yoshdagi bolalarda 12,1% va 12-17 yoshdagi bolalarda 9,8%.

Ispan bo'lmagan qora tanli bolalar ispan bo'lmagan oq va ispaniyalik bolalarga qaraganda oziq-ovqat allergiyasiga ega bo'lish ehtimoli ko'proq edi.

Mavsumiy allergiyaga chalingan bolalarning ulushi jinsi, yoshi, irqi va ispan kelib chiqishiga qarab o'zgarib turardi.

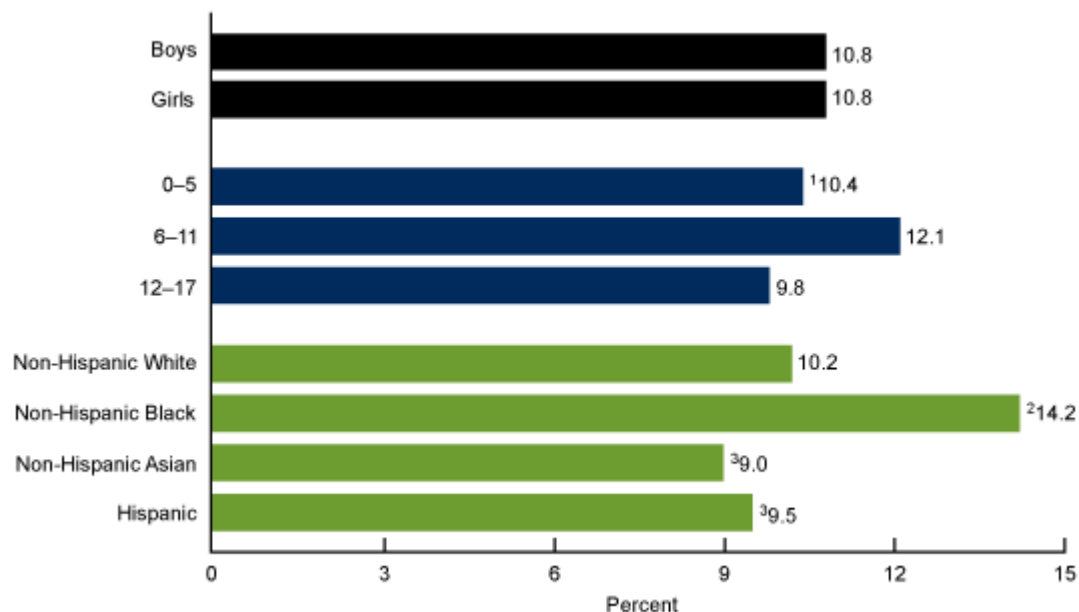


- O'g'il bolalar (20,0%) qizlarga (17,7%) qaraganda mavsumiy allergiyaga ega bo'lish ehtimoli ko'proq .
- 0-5 yoshdagi bolalar (10,4%) 6-11 (21,3%) yoki 12-17 (24,2%) yoshdagi bolalarga qaraganda mavsumiy allergiyaga kamroq chalingan.
- Ispaniyalik bo'lmagan qora (21,3%) va ispaniy bo'lmagan oq (20,4%) bolalar ispan (15,3%) va ispan bo'lmagan osiyolik (11,0%) bolalarga qaraganda mavsumiy allergiyaga ega bo'lish ehtimoli ko'proq edi.
- Ispaniyalik bolalarda ispan bo'lmagan osiyolik bolalarga qaraganda mavsumiy allergiya ko'proq bo'lgan.





Ekzema bilan og'rigan bolalarning ulushi yoshi, irqi va ispan kelib chiqishiga qarab o'zgargan.



- Ekzema bilan og'rigan bolalarning ulushi o'g'il bolalar va qizlar uchun bir xil edi (10,8%) .
- Ekzema bilan og'rigan bolalarning ulushi yoshga qarab farq qiladi. Bu eng yuqori 6-11 yoshli bolalarda (12,1%), keyin 0-5 (10,4%) va 12-17 (9,8%) yoshdagi bolalarda.
- Ispan bo'lmagan qora tanli bolalar (14,2%) ispan bo'lmagan oq (10,2%), ispan (9,5%) va ispan bo'lmagan osiyolik (9,0%) bolalarga qaraganda ekzema bilan kasallanish ehtimoli ko'proq edi.
- 2019 yilda dunyo bo'ylab astma bilan kasallangan taxminan 81 million bola va 5,6 million bola AD bilan kasallangan. Bolalarda astma bilan kasallanish global miqyosda 20 millionni tashkil etdi. Yoshga qarab standartlashtirilgan kasallanish darajasi 1990 yilda 100 000 aholiga 1075,14 (95% noaniqlik oralig'i (UI), 724,63 dan 1504,93 gacha) astma uchun 4,17% ga, 1990 yilda 1030,33 ga (968% 34 UI6) kamaydi. 2019. Xuddi shunday, AD stavkalari 1990 yilda 100 000 aholiga 594,05 (95% UI, 547,98 ga 642,88) dan 561,61 gacha (95% UI, 519,03 dan 642,88 gacha) 5,46% ga kamaydi. astma va AD 5 yoshgacha bo'lgan bolalarda eng yuqori bo'lib, yoshga qarab asta-sekin kamayadi. Qizig'i shundaki,





ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

SDIning o'sishi ikkala holatning ko'payishi bilan bog'liq edi. Biroq, astma uchun o'lim darajasi va DALYs qarama-qarshi tendentsiyani ko'rsatdi.

Belgilari va alomatlari

Mayo Clinic ma'lumotlariga ko'ra, "Allergiya alomatlari, ishtirok etgan moddaga bog'liq bo'lib, sizning nafas yo'llaringiz, sinuslar va burun yo'llari, teri va ovqat hazm qilish tizimiga ta'sir qilishi mumkin." Quyidagi alomatlarning og'irligi boladan bolaga farq qiladi.

Bolalardagi ichki va tashqi allergiya alomatlari quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Burun oqishi
- Qichishish, suvli ko'zlar
- Hapşırma
- Burun yoki tomoq qichishi
- Burun tiqilishi

Yopiq allergiya belgilari yil davomida paydo bo'lishi mumkin, ammo bolalar tez-tez ichkarida bo'lgan qish oylarida ko'proq muammoli bo'ladi. Biroq, tashqi allergiya yoki mavsumiy allergiya odatda mavsum bilan o'zgaradi.

Oziq-ovqat allergiyasining potentsial belgilariga quyidagilar kiradi:

- Og'izda karıncalanma / qichishish
- Dudoqlar, til, yuz, tomoq yoki tananing boshqa qismlarining shishishi
- Eshakemi, qichishish yoki ekzema
- Qorin og'rig'i, diareya, ko'ngil aynishi yoki qayt qilish
- [Anafilaksi](#) (hayot uchun xavfli)

Dori allergiyasining mumkin bo'lgan belgilariga quyidagilar kiradi:

- Kovalar
- Qichishgan teri
- Toshma
- Yuzning shishishi
- xirillash
- Anafilaksi





ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

Potensial hasharot chaqishi / chaqishi allergiyasining belgilariga quyidagilar kiradi:

- Tishlash / chaqish joyida katta shish (shish).
- Butun tanada qichishish yoki ürtiker
- Yo'tal, ko'krak qafasi, xirillash yoki nafas qisilishi
- Anafilaksi

Atopik dermatit yoki ekzema kabi allergik teri kasalliklarining belgilariga quyidagilar kiradi:

- Qichishish
- Qizarish
- Yopish

Tashxis

Allergislarni allergiyaning rasmiy tashxisiga olib keladigan turli xil usullar mavjud.

Bu usullarga quyidagilar kiradi:

- Oilada allergiya tarixi
- Bolaning potensial qo'zg'atuvchilari yoki ovqatlari va ularga bo'lgan reaksiyalari bilan kundalik
- Yo'q qilish dietasi
- Teri testlari (teri sinovi va intradermal test)
- Qon testi (allergenga xos sarum IgE testi)
- Provokatsion testlar (og'zaki ovqatlanish va boshqalar)

Oldini olish, boshqarish va davolash



Ba'zi katta yoshdagi bolalarga o'zlarining retseptlangan dozali inhallerdan foydalanishga o'rgatish mumkin.





Using a Mask

O'lchovli dozali inhaler niqobi (bolalar uchun)

- Allergiyani davolab bo'lmaydi, shuning uchun allergenlardan qochish reaksiyaning oldini olishning eng muhim usullaridan biridir. Semptomlar, potensial qo'zg'atuvchilar, harakatlar va simptomlarni kamaytirishga yordam beradigan kundaliklarni saqlash ham oldini olish va boshqarishning foydali shaklidir.
- Uy hayvonlari allergiyasi uchun uyda (yotoqxonalarda) uy hayvonlari bo'lmagan zonalarni saqlash, mo'ynali do'stlariga tez-tez vannalar berish, bolalarni erkalagandan keyin qo'llarini yuvish va ularning ko'zlariga tegmaslik va retseptsiz (OTC) allergiya dori vositalaridan foydalanishga yordam beradi. simptomlarni kamaytirish uchun. Ushbu OTC allergiya dori-darmonlari orasida Benadryl, Claritin va Allegra kabi antigistaminlar va Flonase va Afrin kabi nazal kortikosteroidlar mavjud. Biroq, har qanday yangi dori-darmonlarni qabul qilishdan oldin shifokor bilan maslahatlashish muhimdir. Birjadan tashqari dori-darmonlar har bir bola uchun ishlamasligi mumkin, ammo shifokor boshqa, kuchliroq dori yoki muqobil davolashni buyurishi mumkin. Allergiya zarbalari ko'rinishidagi immunoterapiya muqobil davolash usullaridan biridir. Agar ushbu usullar yordamida bolaning reaksiyalarini saqlab bo'lmasa, chorva uchun yangi uy topib, boshqasini olish yaxshiroqdir.
- Boshqa ichki allergiya uchun uyni, to'shakni va to'ldirilgan hayvonlarni tez-tez yaxshilab tozalang. Maxsus hipoalerjenik mebel va choyshablar uchun qoplamalardan foydalanish, qattiq yog'och taxta uchun gilam savdosi, namlikni yo'qotish va quyosh nuriga ruxsat berish ham ba'zi allergenlarga yordam berishi mumkin. Agar mavjud bo'lsa, simptomlarni kamaytirish uchun hamamböcekler, sichqonlar va kalamushlar ham nazorat qilinishi kerak.

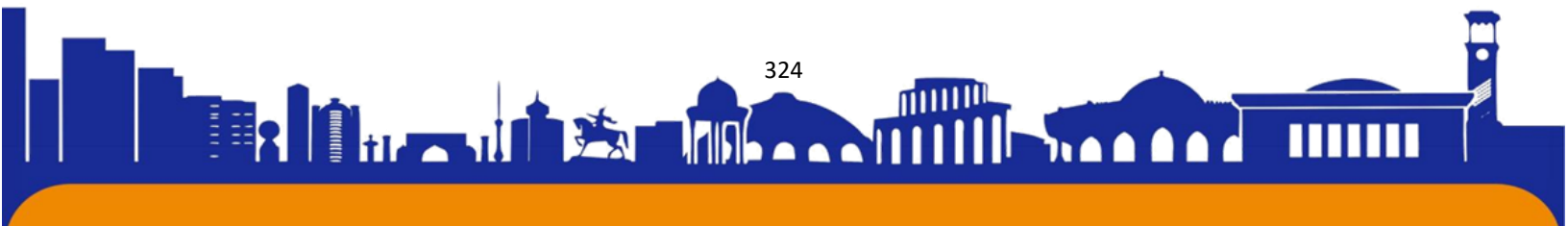




ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

- Ochiq havoda o'ynash vaqtini strategik rejalashtirish, poyabzal va kiyimlarni echib olish va tashqarida o'ynagandan keyin cho'milish, avtomobil va uy oynalarini yopiq saqlash va konditsionerdan foydalanish, bolalar uchun allergiyaga mos hovli ekish va allergiya dori-darmonlarini qulay saqlash orqali tashqi allergiya alomatlarini boshqarish mumkin. Bundan tashqari, barglar va o't parchalarini uydan uzoqroq tutishga, daraxtlar va butalarni kesishga yordam beradi va kiyimni ochiq kiyimda quritishdan saqlaydi. Allergiya zarbalari, agar kerak bo'lsa, bu allergiya uchun boshqa mumkin bo'lgan davolash/davolash vositasidir.
- Oziq-ovqat allergenlariga reaksiyalar ham bir necha usullar bilan oldini olish mumkin. Ushbu usullardan biri allergenlarning xavfsiz oziq-ovqatlarga o'zaro kontaminatsiyasini oldini olishdir. Qo'llarni/qo'lqoplarni, idishlarni, yuzalarni va hokazolarni toza saqlash muhim. Ushbu allergenlardan qochishning yana bir samarali usuli - yutib yuborilishi mumkin bo'lgan hamma narsadagi oziq-ovqat yorliqlarini o'qishdir. Agar mahsulot to'qqizta asosiy allergendan birini o'z ichiga olsa yoki o'z ichiga olishi mumkin bo'lsa, oziq-ovqat yorliqlarida potentsial iste'molchilarni xabardor qilish uchun maxsus eslatma bo'lishi kerak. Boshqa profilaktika choralari orasida bolaga, qarindoshlariga, enagalari, o'qituvchilari va boshqa parvarish qiluvchilarga bolaning allergiyasi va uni oldini olish/davolash yo'llari haqida ma'lumot berish va boshqalar tomonidan tayyorlanganiga ishonchingiz komil bo'lmagan oziq-ovqatlardan voz kechish kiradi. Bu maktabdagi ovqat, restoran yoki har qanday ijtimoiy yig'ilish bo'lishi mumkin.
- Hasharot chaqishi va teri allergenlari uchun hidsiz terini parvarish qilish vositalaridan foydalanish, terini namlash, hasharotlarga qarshi vositalardan foydalanish va himoya kiyim kiyish reaksiyaning oldini olishning eng oson usullaridan biridir. Birjadan tashqari dori-darmonlar, retsept bo'yicha (steroid) dori-darmonlar va kremlar, allergik zarbalar va biologik preparatlar ham ba'zi teri allergiyalarini boshqarish/davolashning samarali usullaridir. Ta'sir qilingan joy(lar)ni iloji boricha tirnamaslik yaxshiroqdir.
- Yoshi ulg'ayganida, ba'zi bolalar allergiyadan oshib ketishi mumkin. Boshqalar ham allergenga ta'sir qilish orqali allergenga desensitizatsiya qilinishi mumkin, ammo bu vaqt talab qiladigan jarayon va har doim ham zarur yoki mumkin emas.
-

Xulosa





ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

2021-yilda barcha bolalarning 27,2 foizida uchta tanlab olingan diagnostika qilingan allergik holatlardan (mavsumiy allergiya, ekzema va oziq-ovqat allergiyalari) bir yoki bir nechta bor edi. Mavsumiy allergiya (18,9%), ekzema (10,8%) va oziq-ovqat allergiyalari (5,8%) eng ko'p tarqalgan. Tashxislangan allergik kasalliklarning tarqalishi yoshga qarab o'zgarib turardi va irq va ispan millatiga mansub guruhlarda nomutanosiblik aniqlandi. O'g'il bolalarda qizlarga qaraganda ko'proq bo'lgan mavsumiy allergiyadan tashqari, ekzema yoki oziq-ovqat allergiyasi bo'lgan bolalarning jinsi bo'yicha hech qanday farq yo'q. Allergiya tarqalishi bo'yicha hisob-kitoblarni matn tarkibidagi o'zgarishlar tufayli NHIS so'rovnomasining 2019 yilda qayta ishlab chiqilishidan oldin hisoblangan ma'lumotlar bilan to'g'ridan-to'g'ri taqqoslab bo'lmaydi.

So'nggi o'ttiz yillikda dunyo bo'ylab yangi astma va AD kasalliklarining ko'payishi kuzatildi, garchi o'lim darajasi sezilarli darajada pasaygan bo'lsa ham. Biroq, bolalar orasida bu allergik kasalliklarning tarqalishi mintaqalar, mamlakatlar va yosh guruhlari bo'yicha sezilarli darajada farq qiladi. Ushbu o'zgarish tarqalishni aniq baholash zarurligini ta'kidlaydi. Ushbu baholashlar oldini olish va davolash uchun samarali strategiyalarni shakllantirishda juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Stallings, Virjiniya A.; Oria, Mariya P. (2017). [Oziq-ovqat allergiyasida xavfsizlikka yo'l topish: global yuk, sabablar, oldini olish, boshqarish va davlat siyosatini baholash](#) . doi : [10.17226/23658](#) . ISBN 978-0-309-45031-7. PMID 28609025 .
- ^ [ab](#)Yuqoriga o'tish: "[Bolalarda allergiya](#)" . BSACI . 2023-yil 1-mayda olingan .
- ^ "[Allergiya](#)" . CDC . 2023-yil 30-aprelda olindi .
- ^ [abcdefghiijklmnopq](#)Yuqoriga o'tish: Fernandes, Jeyms. "[Allergik reaksiyalarning umumiy ko'rinishi](#)" . Merck qo'llanmalar . Merck . 2023-yil 30-aprelda olindi .
- ^ [abcdefghiijklmnopqrs](#)Yuqoriga o'tish: "[Allergiya](#)" . Mayo klinikasi . 2023-yil 19-aprelda olindi .
- ^ [abcdefgh](#)Yuqoriga o'tish: "[Farzandingiz uchun allergiyadan xalos bo'lish](#)" . Amerika Qo'shma Shtatlari Oziq-ovqat va farmatsevtika idorasi. 2017 yil 1 iyun . 2017-yil 25-iyulda olindi .[Ushbu maqola jamoat mulki](#) bo'lgan ushbu manbadan matnni o'z ichiga oladi .
- ^ Ahluvaliya, SK; Matsui, EC (2011 yil aprel). "Ichki muhit va uning bolalar astmasiga ta'siri". Allergiya va klinik immunologiyada hozirgi





ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

fikr . **11** (2): 137- 43. [doi](https://doi.org/10.1097/ACI.0b013e3283445921) : [10.1097/ACI.0b013e3283445921](https://doi.org/10.1097/ACI.0b013e3283445921) . [PMID 21301330](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21301330/) . [S2CID 35075329](https://scid.org/S2CID/35075329) .

- [^ Rao, D](#); Phipatanakul, W (2011 yil oktyabr). "[Atrof-muhit nazoratining bolalar astmasiga ta'siri](#)" . Hozirgi Allergiya va Astma Hisobotlari . **11** (5): 414- 20. [doi](https://doi.org/10.1007/s11882-011-0206-7) : [10.1007/s11882-011-0206-7](https://doi.org/10.1007/s11882-011-0206-7) . [PMC 3166452](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/3166452/) . [PMID 21710109](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21710109/) .
- [^ MakGvin, G](#); Lienert, J; Kennedy, JI (2010 yil mart). "[Bolalarda formaldegid ta'siri va astma: tizimli tahlil](#)" . Atrof-muhit salomatligi istiqbollari . **118** (3): 313– 7. [doi](https://doi.org/10.1289/ehp.0901143) : [10.1289/ehp.0901143](https://doi.org/10.1289/ehp.0901143) . [PMC 2854756](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/2854756/) . [PMID 20064771](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20064771/)
- Benjamin Zablotskiy va Lindsy I. Blek Milliy Sog'liqni saqlash statistikasi markazi (NCHS), Sog'liqni saqlash intervyu statistikasi bo'limida. Lara J. Akinbami NCHS, Sog'liqni saqlash va ovqatlanish bo'yicha tekshiruvlar bo'limi bilan.

